

Н.С. Акімова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)
О.В. Топоркова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ

Тенденції та динаміка факторів, що впливають на формування і кінцевий результат податкової політики, є актуальними і дискусійними питаннями в умовах ринкової економіки.

Зміст податкової політики поділяється на стратегічні і тактичні напрями. Стратегія оподаткування обґрунтовує шляхи вдосконалення податкової системи та механізму управління останньою виходячи з пріоритетів економічної і соціальної політики держави, визначає прогноз ймовірних змін рівня податкових надходжень з урахуванням перспектив розвитку економіки і ринкової кон'юнктури. Тактичне спрямування передбачає розробку основних форм реалізації стратегічних завдань держави і їх практичне втілення в існуючій податковій системі. Крім цього передбачається оперативна зміна умов оподаткування (ставок, пільг, порядку і термінів сплати і ін. елементів податку) відповідно до необхідних коригувань економічного курсу, що проводиться урядом.

У системі податкових відносин є значні проблеми, багато з яких не вирішені. До них відносяться і численні проблеми податкового адміністрування, обчислення і сплати конкретних видів податків. Немає єдиної позиції з питання доцільності подальшого зниження податкового навантаження, немає конкретних рішень з питання податкового стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності в країні, з оподаткування нерухомості. При здійсненні спроб стимулювання українських платників податків немає чітко визначеної системи. Заходи, що проводяться розрізнені і не дозволяють добиватися істотної зміни становища в інноваційному розвитку економіки. Немає чіткої позиції у вирішенні найважливішого для країни питання оподаткування малого і середнього бізнесу.

Докорінно новим етапом в історії розвитку податкової політики України став Податковий кодекс. Передбачалося, що його положення, спрямовані на вдосконалення адміністрування податків, досягнення компромісів між державою та суб'єктами господарювання, зниження податкового навантаження для менш платоспроможних громадян, створення додаткових умов для розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності, сприятимуть прискоренню економічного розвитку України.

Проте, неоднозначні та непрозорі правила, які викладені в положеннях кодексу, певною мірою гальмують підприємницьку активність серед платників податків, стимулюють розвиток тіньової

економіки та не є достатньо ефективними для стимулювання економічного розвитку України.

Залежно від стану економіки, від цілей, які на даному етапі розвитку економіки держава вважає пріоритетними, використовуються різні форми здійснення податкової політики.

Проведений критичний аналіз основних податкових теорій дозволив критично розглянути види державної податкової політики, що відповідає тій чи іншій моделі ринкової економіки. У сучасному світі найбільшу перевагу отримала точка зору про існування трьох видів податкової політики, які характеризуються величиною податкового тягаря.

1. Політика максимальних податків – характеризується встановленням максимального числа податків, з високими податковими ставками. Така політика може вимушено проводитися державою, як правило, в екстраординарні моменти його розвитку, такі як економічна криза, війна. Подібна політика проводилася в Україні в період становлення ринкових відносин.

2. Політика низьких податків (економічного розвитку) – характеризується тим, що держава послаблює податковий прес для підприємців, одночасно змушене скорочувати свої витрати на соціальні програми. Мета цієї політики полягає в тому, щоб забезпечити пріоритетне розширення капіталу, стимулювання інвестиційної активності. Така політика проводиться в той час, коли намічається стагнація економіки, що загрожує перейти в економічну кризу.

3. Політика розумних податків – характеризується відносним балансом інтересів держави і платників податків, що дозволяє розвивати економіку і підтримувати необхідний рівень соціальних витрат. На практиці таку політику складно здійснювати в зв'язку збереженням тенденцій у платників податків до ухилення від реальних податків, до їх мінімізації будь-яким способом, включаючи і незаконні схеми.

Аналіз існуючих підходів до розуміння складу і видів податкової політики дозволяє зробити наступні висновки: види податкової політики можуть бути використані в практиці як окремо взятим державою, так і кількома країнами; мета і завдання видів податкової політики повинні відповідати цілям і завданням проведеної в країні соціально-економічної політики.